

अध्याय 11

सगुण ब्रह्म श्री साईबाबा, डाक्टर
पंडितको पूजन, हाजी सिद्दीक फालके,
तत्वहरू उपर नियन्त्रण।

यो अध्यायमा अब म श्री साईबाबाको सगुणब्रह्म स्वरूप, वहाँको पूजन तथा तत्वहरू उपर नियन्त्रणको वर्णन गर्नेछु।

सगुण ब्रह्म श्री साईबाबा :-

ब्रह्मका दुई स्वरूप छन्-निर्गुण र सगुण। निर्गुण निराकार छ र सगुण साकार छ। हुनता ती दुवै एकै ब्रह्मका दुई रूप हुन् तापनि कसैलाई निर्गुण कसैलाई सगुण उपासनामा मन लाग्ने हुन्छ, जस्तो कि गीताको बाह्रौं अध्यायमा वर्णन गरिएको छ। सगुण उपासना सरल र श्रेष्ठ छ। मनुष्य स्वयं आकार (शरीर-इन्द्रिय आदि) मा छ। यसैले उसलाई ईश्वरको साकार उपासना स्वभावैले सजिलो छ। जबसम्म केही समय सगुण ब्रह्मको उपासना गरिन्छ तबसम्म प्रेम र भक्तिमा वृद्धि नै हुँदैन। सगुणोपासनामा जति जति हाम्रो प्रगति हुँदै जान्छ, अनि हामी निर्गुण ब्रह्मतिर अग्रसर हुँदै जान्छौं। यसैले सगुण उपासनाबाट नै श्री गणेश गर्नु अति उत्तम छ। मूर्ति, वेदी, अग्नि, प्रकाश, सूर्य, जल तथा ब्राह्मण आदि सात उपासनाका वस्तुहरू भएपनि सद्गुरु नै यी सबैमा श्रेष्ठ हुन्।

वैराग्यको प्रत्यक्षमूर्ति तथा अनन्य शरणागत (एकत्वरूपले शरणमा परेका) भक्तहरूको आश्रयदाता श्री साईको स्वरूप आँखाको अगाडि ल्याउनुहोस्। वहाँको शब्दमा विश्वास लिनु नै आसन होर वहाँको पूजनको संकल्प गर्नु नै सम्पूर्ण इच्छाहरूको त्याग हो।

कोही कोही श्री साईबाबाको गणना भागवद्भक्त अथवा एक महाभागवत (महान्भक्त) मा गर्दथे या गर्दछन्। परन्तु हामीहरूको लागि त वहाँ ईश्वरकै अवतार हुनुहुन्छ। वहाँ अत्यन्त क्षमाशील, शान्त, सरल र सन्तुष्ट हुनुहुन्थ्यो, जसको कुनै उपमा नै दिन सकिन्न। वहाँ शरीरधारी हुनु हुन्थ्यो तापनि वास्तविक रूपमा निर्गुण, निराकार, अनन्त 2 नित्यमुक्त (सधैं उन्मुक्त) हुनुहुन्थ्यो। गङ्गा नदी समुद्रतिर जाँदा जाँदै बाटामा ग्रीष्म (कडा गर्मी) ले पीडित अनेकौं प्राणीहरूलाई शीतलता पुऱ्याएर आनन्दित गर्दछिन्, फसलहरू वृक्षहरूलाई जीवनदान दिन्छिन् तथा प्राणीहरूको भोक शान्त गर्छिन् त्यसरी नै श्री साईबाबा सन्त-जीवन व्यतीत गर्दा गर्दै पनि अरूहरूलाई सान्त्वना र सुख पुऱ्याउनु हुन्छ। भगवान् श्री कृष्णले भन्नुभएको छ “सन्त नै मेरो आत्मा हो। ऊ मेरो जीवित प्रतिमा र मेरो नै विशुद्ध रूप हो। म स्वयं उही हूँ। यी अवर्णनीय शक्तिहरू या ईश्वरका शक्ति जो सत् चित् र आनन्द हुन् शिरडीमा साई रूपमा अवतीर्ण भएका थिए। श्रुति (तैत्तरीय उपनिषद्) मा ब्रह्मलाई आनन्द भनिएको छ। अहिलेसम्म यो कुरा खालि पुस्तकहरूमा पढिन्थ्यो, सुनिन्थ्यो। तर भक्तगणले शिरडीमा यस किसिमको प्रत्यक्ष आनन्द पाइ सकेकाछन। बाबा सबैका आश्रयदाता हुनुहुन्थ्यो। वहाँलाई कसैको सहायताको आवश्यकता थिएन। वहाँलाई बस्नको लागि भक्तगणले एक कोमल आसन र एउटा ठूलो तकिया लगाइदिए। बाबा भक्तहरूका भावलाई आदर गर्नुहुन्थ्यो र उनीहरूको इच्छानुसार पूजा आदि गर्न दिनया कुनै किसिम को आपत्ति गर्नु हुन्नथ्यो। कोही वहाँको अगाडि चँबर डोलाउदथे, कोही बाजा बजाउँथे र कोही पाउ पखाल्दथे। कोही अत्तर र चन्दन लगाउँथे, कोही सुपारी पान र अरू वस्तुहरू चढाउँथे तथा कोही नैवेद्य नै अर्पण गर्दथे। वहाँको निवासस्थान शिरडीमा नै छ मने जस्तो लाग्दथ्यो तापनि वहाँ त सर्वव्यापक हुनुहुन्थ्यो। भक्तहरूले यो कुराको सधैंभर नै अनुभव गरे। यस्ता सर्वव्यापक गुरुदेवका चरणमा मेरो बारम्बार नमस्कार छ।

डाक्टर पंडितको भक्ति :-

एकपल्ट श्रीतात्यानूलकरका मित्र डाक्टर पंडित बाबाको दर्शनको लागि शिरडी आए। बाबालाई प्रणाम गरेर उनी मसजिदमा केहीबेरसम्म बसे। बाबाले उनीलाई श्रीदादा भटकेलकर

कहाँ पठाइदिनु भयो, जहाँ उनको राम्रो स्वागत भयो। अनि दादाभट र डा. पंडित एकैसाथ पूजाको लागि मसजिद पुगे। दादाभटले बाबाको पूजा गरे। बाबाको पूजा त प्रायः सबैले गर्ने गथे तर अहिलेसम्म वहाँको शुभ-मस्तकमा चन्दन लगाउने साहस कसैले पनि गरेको थिएन। केवल एउटा म्हालसापतिले नै वहाँको गलामा चन्दन लगाउने गर्थे। डा. पंडितले पूजाको थालीबाट चन्दन लिएर बाबाको शिरमा त्रिपुण्ड्रकार लगाए। बाबाले एक शब्द पनि बोल्नु भएन। मानिसहरूले आश्चर्यसँग हेरे। सन्ध्या समयमा दादाभटले बाबासँग सोधे “के कारणले हो कि हजूर अरुलाई त शिरमा चन्दन लगाउन दिनुहुन्न। परन्तु डाक्टर पंडितलाई हजूरले केही पनि भन्नु भएन। बाबाले भन्नुभयो “डा. पंडितले मलाई काका पुराणिकको नामले प्रसिद्ध आफ्ना गुरु श्री रघुनाथ महाराज धोपेश्वरकर समान नै संझिएर आफ्ना गुरुलाई उनी जस्तो किसिमले चन्दन लगाउँथे त्यही भावनाले नै उनले मलाई चन्दन लगाए। अनि म कसरी रोक्न सक्थेँ” दादाभटले डा. पंडितलाई सोझा मैले बाबालाई आफ्नो गुरु काका पुराणिककै समान सम्झेर जस्तो किसिमले म आफ्नो गुरुलाई सधैं लगाउने गर्थे त्यसरी नै बाबालाई त्रिपुण्ड्रकार चन्दन लगाएको हुँ भने।

बाबाले भक्तहरूलाई उनीहरूको इच्छा अनुसार नै पूजा गर्न दिनुहुन्थ्यो। तर कहिले कहिले भने वहाँको व्यवहार विचित्रनै हुनजान्थ्यो। कुनैबेला जब वहाँले पूजाको थाली फेंकेर रुद्रावतार धारण गर्नुहुन्थ्यो, त्यतिबेला वहाँको नजिक जाने साहस नै कसैको हुन सक्तैनथ्यो। कहिले वहाँ भक्तहरूलाई डाँट्नु हुन्थ्यो र कहिले मैनभन्दा पनि नरम भएर शान्ति तथा क्षमाको मूर्ति जस्तै लाग्नु हुन्थ्यो। कहिलेकाहीँ वहाँ रिसाउनु भएको अवस्थामा काँट लाग्नु हुन्थ्यो र वहाँका राता आँखा चारैतिर घुमन लाग्दथे। तर पनि वहाँको अन्तःकरणमा प्रेम र मातृ-स्नेहको स्रोत वही नै रहन्थ्यो। भक्तहरूलाई बोलाएर वहाँ उनीहरू उपर कहिले रिसाउनु भयो भन्ने कुरा वहाँलाई केही पनि थाहा छैन भन्ने गर्नुहुन्थ्यो। यदि आमाहरूले आफ्ना नानीहरूलाई अनास्था गरे र समुद्रले नदीहरूलाई फर्काइदिए भने मात्र वहाँले भक्तहरूको कल्याणको पनि उपेक्षा गर्नसक्नु हुन्थ्यो। वहाँ त भक्तहरूको नजिक नै रहनु हुन्थ्यो र जब भक्तहरूले वहाँलाई पुकारा गर्दथे अनि वहाँ तुरुन्तै उपस्थित हुनुहुन्थ्यो। वहाँ त सौँ भक्तहरूको प्रेमको भोको हुनुहुन्छ।

हाजी सिददीक फालके :-

श्री साईबाबाले आफ्नो भक्तलाई आफ्नो कृपापात्र कहिले बनाउनु हुन्छ भन्ने कुरा कोही भन्न सक्तैनथ्यो। हाजी सिददीक फालकेको कथा यसैको उदाहरण हो। सिददीक फालके नाम गरेका कल्याण निवासी एउटा मुसलमान मक्का शरीफको हज गेरपछि शिरडी आए। उनी चावडीमा उत्तरतर्फ बस्न लागे। उनी मसजिदको अगाडि खुला आँगनमा बस्ने गर्दथे। बाबाले तिनीलाई नौ महिनासम्म न मसजिदमा पस्ने आज्ञा दिनु भयो न मसजिदको सिंढी नै चढ्न दिनुभयो। फालके ज्यादै निराश भएर कुन किसिमको उपाय काममा ल्याउने भन्ने निर्णय गर्न सकेनन्। मानिसहरूले उनीलाई आशा नछोड भन्ने सल्लाह दिए। शामा श्री साईबाबाको भित्रीतहको भक्त छन्। तपाईं उनैद्वारा बाबा कहाँ पुग्ने प्रयत्न गर्नुोस्। जसरी भगवान् शंकर कहाँ पुग्नको लागि नन्दि कहाँ जानु आवश्यक हुन्छ, त्यसरी नै बाबा कहाँ पनि शामाद्वारा नै पुग्नुपर्छ। फालकेलाई यो विचार ठीक जँच्यो र उनले शामासँग सहायताको प्रार्थना गरे।

शामाले पनि आश्वासन दिएर मौकापाईं उनले बाबासँग सहायताको प्रार्थना गरे। शामाले पनि आश्वासन दिएर मौकापाईं उनले बाबासँग यसरी भने “बाबा! हजूरले ती बूढा हाजीलाई मसजिदमा के कारणले आउन दिनु हुन्छ? अनेक भक्त आफ्नो इच्छापूर्वक हजूरको दर्शनलाई आउने जाने गर्दछन्”। कमसेकम एकपटक त तिनीलाई आशीष दिनुहोस्”। बाबाले भन्नुभयो “शामा! तिमी अझै मूर्ख छौ। फकीर (अल्ला) ले आउन दिनुहुन्छ त म के गरौं। वहाँको कृपा बिना कसैले पनि मसजिदको सिंढी चढ्न सक्तैन। भैगो, तिमीले उनीसँग के उनी बारबी कुवाको तल्लो सानो गोरेटोमा आउन मन्जूर छन्? भनी सोधेर आरु त। शामा मंजूरी भएको उत्तर लिएर पुगे। अनि बाबाले फेरि शामालाई “के उनी मलाई चार किरतमा चालीस हजार रूपैयाँ दिन तयार छन् कि ?” भनी सोध त भन्नुभयो। त्यसमा शामाले “हजूर भन्नुहुन्छ भने म चालीस लाख रूपैयाँ दिन तयार छु” भन्ने जवाफ लिएर फर्के। अनि बाबाले “म मसजिदमा एउटा बोको हलाल गर्दै छु। उनीलाई बोकाको मासु, ह्याकुलो वा अण्डकोष के मन पर्छ” भनी सोध भन्नुभयो। शामाले यसमा यदि बाबाको भोजन पात्रबाट एक गाँस मात्र नै मिल्यो भने हाजी आफूलाई सौभाग्यशाली

संझने छ भन्ने जवाफ लिएर फर्के। यो उत्तर पाएर बाबा उत्तेजिक हुनुभयो र वहाँले आफ्नो हातले माटोको भाँडो (पानीको गाग्रो) उठाएर फैंकिदिनु भयो र आफ्नो कफनी उठाउँदै सोझै हाजी कहाँ पुग्नुभयो। वहाँले उनीलाई भन्न लाग्नुभयो “व्यर्थै नमाज किन पढ्छौ? आफ्नो श्रेष्ठताको प्रदर्शन किन गर्दछौ? यो बूढा हाजीहरूको जस्तै वेशभूषा तिमीले किन धारण गरेका है? के तिमी कुरान गुरीफलाई यसरी नै पढ्छौ? तिमीलाई आफ्नो मक्का हजको अभिमान हुन गएको छ, तर तिमीले मलाई चिनेका छैनौ”।

यस्तो किसिमको डाँट सुनेर हाजी घबडाए। बाबा मसजिदमा फर्कनुभयो र केही आपका टोकरी किनेर हाजी कहाँ पठाइदिनु भयो। वहाँ आफै पनि हाजी कहाँ जानु भयो र आफ्नै साथबाट पचपन्न रूपैयाँ निकालेर हाजीलाई दिनुभयो। यसपछि नै वहाँले हाजीसँग प्रेम गर्न लाग्नुभयो तथा आफ्नो साथमा भोजन गर्न बोलाउन लाग्नु भयो। अब हाजी पनि आफ्नो इच्छानुसार मसजिदमा आउन जान लागे। कहिले- कहिले बाबाले उनीलाई केही रूपैयाँ पनि उपहार रूपमा दिने गर्नुहुन्थ्यो। यस्तो किसिमले हाजी बाबाको दरबारमा सम्मिलित हुन गए।

बाबाको तत्वहरू उपर नियन्त्रण :-

बाबाको तत्व नियन्त्रणको दुई घटनाको उल्लेखको साथ नै यो अध्याय समाप्त हुन जानेछ।

(1) एक समय साँझको बखतमा शिरडीमा डरलाग्दो आँधी-बेहरी आयो। आकाशमा बाक्लो तथ कालो बादल छाएको थियो। हावा जोडसँग बहिरहेको थियो। बादल गर्जेर बिजुली चम्किरहेको थियो। मूसलधारे वर्षा प्रारम्भ भयो। जहाँ हेन्यो वहाँ पानी नै पानी देखिन लाग्यो। सबै पशु, पंक्षी र शिरडीवासी ज्यादै डराएर मसजिदमा जम्मा भए। शिरडीमा देवीहरू त धेरै छन्, तर सहायताको लागि कोही आएन। यसैले सबैले भक्तको भोको आफ्ना भगवान् साईलाई संकट हटाउनको लागि प्रार्थना गरे। बाआलाई पनि दया

आयो र बाहिर निस्कनु भयो। मसजिदको नजिकै खुडा भएर वहाँले बादलतर्फ नजर लगाई गर्जेको शब्दमा भन्नु भयो “बस, शान्त होओ”। केही समयपछि नै वर्षाको जोर कम भयो, हावा मन्द भयो र आँधी पनि शान्त भयो। आकाशमा चन्द्रदेव उदाए। अनि सबैजना ज्यादै प्रसन्न भएर आफ्ना आफ्ना घर फर्के।

(2) एक अर्को मौकामा मध्याह्नको समयमा धूनीको आगो यस्तो प्रचण्ड भएर बल्ल लाग्यो कि त्यसको ज्वालामाथि छतसम्म पुग्न लाग्यो। मसजिदमा बसेका मानिसहरूको समझमा पानी हालेर आगो शान्त गरिदिने कि अथवा अर्को कुनै उपाय काममा लगाउने भन्ने कुनै ठोस विचार आउँदैनथ्यो। बाबासँग सोध्ने साहस कसैले गर्न सकिरहेको थिएन।

तर बाबाले तुरुन्तै परिस्थिति जान्नु भयो। वहाँले आफ्नो छडी उठाएर अगाडिको खम्बामा जोरसँग प्रहार गर्नुभयो र भन्नुभयो- “तल ओर्लिय, शान्त होऊ”। छडीको प्रत्येक चोटमा राँको कम हुन लाग्यो र केही मिनेटमै धूनी शान्त भै पहिलको जस्तै भयो। श्री साई ईश्वरको अवतार हो। जो वहाँको अगाडि झुक्दछ, वहाँको शरणामा पर्दछ, त्यसमाथि वहाँ अवश्य कृपा गर्नुहुन्छ।

जो भक्तले यो अध्यायका कथाहरू हरेक दिन श्रद्धा र भक्तिपूर्वक पाठ गर्ने छ त्यसलाई चाँडै नै दुःखहरूबाट छुटकारा मिल्ने छ। खालि यति मात्र होइन उसलाई सदैव श्री साई चरणाहरूको स्मरण भई नै रहने छ र थोरै समयमा नै ईश्वर-दर्शन प्राप्त भएर उसको सम्पूर्ण इच्छाहरू पूर्ण हुन जाने छन्। अनि यसरी ऊ निष्काम (इच्छा नभएको) बन्न जाने छ।

श्री सद्गुरु साईनाथमा अर्पणहोस्
मंगल होओस्॥